

LETO—YEAR XX

Cena lista
za 25.00

Printed on second-class matter January 23, 1915, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., ponedeljek, 18. aprila (April 18), 1927.

Subscription \$5.00
Yearly

STEV.—NUMBER 91

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in postpaid 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

GROŽNJE KITAJ- CEM VZNEMLJIVILE WASHINGTON

Celo nazadnjaški dnevnik "Washington Post" kritizira te grožnje.

Washington, D. C. — Kaj ne ki predsednik Coolidge meni, ako pravi v skupni noti, ki so jo veslele poslane kitajski narodni vladi: "Dokler nacionalistične oblasti ne dokažejo v zadovoljnost zainteresiranih vlad, da imajo namen ugoditi tem zahtevam, bodo imenovane vlade prisiljene same podvzeti take korake, ki jih smatrajo za potrebne."

To je grožnja nacionalistom, ako ne predložijo apširnega preklica, ker je bil ubit neki ameriški misijonar, so bili izgnani drugi Američani in oplenjena ameriška lastnina, ko je bila velika zmešnjava v Nankingu. Nota ne zahteva, da nacionalistična vlada izreče le obžalovanje zaradi teh činov, ampak plača še polno odškodnino in se kaznujejo prizadele osebe.

Ko so skoraj pred eno generacijo sile mislile udariti po Kitaju zaradi bokarske ustaje in škode, ki jo je povzročila ta ustaja, je državni tajnik Hay poslal noto, v kateri je svaril veslele, da se s Kitajem ne sme ravnavati tako kot s sovražno in osvojeno deželo. Od tistega časa je prestič Amerike velik v Kitaju, dokler se nista Kellogg in Coolidge pridružila britski politiki glede tega nankingskega ultimata.

Dnevnik "Washington Post," ki je poznan kot reakcijski list, pravi v uredniškem članku med drugim, da je tajnik Kellogg napravil resno zmotu — zmotu, ki bo imela lahko slabe posledice — ker so se Združene države združile s drugimi silami, da stavijo zahteve Kitajski. Kitajsko ljudstvo — severno in južno, ne more izvršiti drugega kot obžalovati, da so se Združene države združile s drugimi silami proti njemu. Američani, ki so še v Kitaju, bodo mogoče plačali to zmotu s svojim življenjem. Odzad naprej bodo Američane sodili kot druge tujzemce, ki se naj izženejo in pomore ne glede na narodnost.

Na to dnevnik nadaljuje, da nimajo Združene države nič skupnega z drugimi silami, kadar imajo posle s Kitajem. Interesi Združenih držav niso njih interesi, njih nameni niso njih nameni. One se lahko poslužijo sile, ako to žele — Združene države pa ne morejo rabiti sile, ne da bi povzročile viharja protestov od ameriškega ljudstva.

Ko je bil glasnik Bele hiše vprašan, ako se on pridružuje separatni ali skupni akciji, kadar bo treba grožnjo izvesti, je odgovoril, da pričakuje, da Kitajci zadovoljivo odgovore, zato ni uvaževal nadaljnjih korakov.

Tiskovni agenti administracije so raznesli povest, da sta Kellogg in poslanik MacMurray pregovarjala Brite, naj opuste svoj načrt za takojšnjo blokado kitajskih pristanov, ki so v rokah kitajskih nacionalistov. Politiki in diplomatje v Washingtonu pa izjavljajo, da so Britje izkoristili Coolidge, Kellogga in MacMurrayja kot orodje za uničenje kitajskih nacionalistov in za ohranitev "obraza" Britov v Orientu. Za zelo zadržano se smatra v notih Britov in njih zaveznikov, da v nji ni dobebe, ki bi govorila, da se najprevo dožene, ako so nacionalisti krivi ali niso. Dalje se naglašja, ako bi nacionalisti res hoteli pobiti tujzemce v Nankingu, da bi jih lahko uničili vse v par minutah. Po prvem nasilnem dejanju so lahko odšli vsi tujzemci, ne da bi se jim skrivil las na glavi.

Spoznanje Greena, predsednika Am. del. federacije

Prisel je do zaključka, da najvišje sodišče omejuje svobodo delavcev.

Washington, D. C. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je izdal protest proti razsodbi, ki jo je izrekló najvišje zvezno sodišče proti organizaciji kamnoseških delavcev "Journeymen Stonecutters Assn. Ta razsodba pravi, da unija kamnoseških delavcev nima pravice izreči, da ne bo rabila na stavbah kamna, ki so ga izdelali in obdelali neunijski delavci. V tej razsodbi je tudi mnenje obeh sodnikov, ki se nista strinjala z zaključkom večine najvišjega zveznega sodišča.

Green pravi v svojem protestu, da se organizirano delavstvo ne more sprijazniti z mnenjem, ki ga je podala večina članov najvišjega sodišča k za-

devi Bedford Cut Stone kompanije in drugih.

Green nadaljuje, da se ta razsodba dotika pravice delavcev, da odklonijo delo, ki ga delavci smatrajo za poniževalno in škodljivo zanje. Delavec je prepričan, da se v svojo zaščito in vzajemno podporo svojih tovarišev lahko posluži te pravice sam ali pa v družbi s svojimi tovariši.

Delavci so prepričani, nadaljuje Green, da se poslužijo te pravice proti mogočnim korporacijam in podjetnikom in da je to vprašanje že rešeno. V tem slučaju niso bili delavci obtoženi, da so prelomili pogodbo, se poslužili sile ali grožnje, di preprečijo delavce delati za Bedford Cut Stone kompanijo.

Green naglašja, da tako tolačenje protitrustovskega zakona, kot ga je podalo najvišje sodišče, potiska delavce v neprosto voljno tlačanstvo.

NORRIS ZAHTEVA KONTROLO ELEKTRIČ. SILE

Vladno lastništvo je edini protitež proti privatnemu monopolu.

Washington, D. C. — Senator Norris iz Nebraska, vodja vpornih republikancev in naprednih elementov v senatu, je govoril pred tri sto možmi liberalnih in naprednih nazorov v glavnem mestu. V svojem govoru je naglašal, da mora ameriško ljudstvo lastovati naprave za proizvajanje električne sile, da bo imelo dobiček od elektrike in dobivalo električno silo po nizki ceni.

Vladno lastništvo je edina alternativa napram privatnemu monopolu, je rekel Norris. Električne centrale, ki jih lastujejo manjše občine, prehajajo v roke trustu za proizvajanje in odajanje električne sile. Reke lahko proizvajajo električno silo po nizki ceni. Z združenjem vseh teh električnih central je mogoče oddajati električno silo še bolj poceni.

Norris je povdarjal, da mora ljudstvo lastovati te električne centrale, ki proizvajajo in odajajo električno silo.

Norris je obtožil trust, da ima vedno svoje parlamentarne zakulisnike in mešetarje v Washingtonu. Skupina teh parlamentarnih mešetarjev je potrošila prek \$200,000 v boju proti predlogu za zgradbo električne centrale v Boulder Canyonu. Ta skupina je rekla, da porazi predlog, ako se ne opusti načrt za zgradbo vladne električne centrale v Boulder Canyonu, ki bo proizvajala dve sto tisoč konjskih sil. Vsepa je, ampak boj se mora nadaljevati. Ljudstvo mora lastovati to industrijo, kot jo lastuje v provinci Ontario. Centrale se morajo zgraditi v Boulder Canyonu, pri Musclee Shoals in sto drugih krajih in se razviti v enoten sistem, tako da bo vsak ameriški dom deležen znižanja življenjskih stroškov.

Norris je citiral tudi argumente parlamentarnih zakulisnikov in mešetarjev, ki so jih izrekli proti Boulder Canyonu in proti ljudskemu lastništvu, drug z drugim, dasi so bile njih lastni argumenti v protislovju drug z drugim, dasi so bile njih izjave zaprisežene. Razpravljaj je tudi naprave za umetno namakanje zemlje v Boulder Canyonu. V poljudni in razumljivi besedi je dokazal, kako ti parlamentarni zakulisniki in mešetarji izgubljajo simpatije pri ljudstvu.

Ljudstvo mu je tekem večera večkrat burno pritrdjevalo.

Govoril so še drugi govorniki in Morrison, tajnik Ameriške delavske federacije, je na Norrisa apeliral, da naj se nikar ne umakne iz javnega življenja leta 1931, ko je to napovedal. Nato je Morrison dejal, da naj dela še nadalje za delavce, da se reši vprašanje brezposelnosti in zavarovanja za starost, kajti brezposelnost in starost sta dve reči, ki tvorita strah za delavce.

PRVI USPEHI IMPERIJALISTIČNE IGRE ZA RAZKOL MED KITAJSKIMI REVOLUCIONARJI

General Kajšek se je ločil od svoje vlade v Hankovu in odredil aretacijo več ministrov in radikalnih kitajskih voditeljev. Frakcijski boji v Kantonu in Sangaju. — Ameriška vlada molči na Cenov odgovor.

Pariz, 17. apr. — "L'Information" je nocoj prejel iz Sangaja vest o veliki zmagi kantonskih čet v provinci Anhwei. Položaj v Hankovu je zelo kritičen. Levičarji so okupirali francosko in britsko kolonijo. Dalje poročajo o krvavih spopadih med levičarji in desničarji v Kantonu in Svatovu; v obeh mestih je bilo okrog sto oseb ubitih in dvatisoč komunističnih delavcev in dijakov aretiranih.

Washington, 17. apr. — Ameriški poslanik v Pekingu je danes poslal svoja priporočila glede akcije Združenih držav z ozirom na odgovor kantonske vlade. Nekaj ur kasneje je bil poslan dolg kablogram poslaniku MacMurrayju v Peking. Vsebinsko obeh komunikacij je še tajnost.

Washington, D. C., 16. apr. — Oficijski krogi v Washingtonu so se rezervirali s komentarjem glede odgovora kitajske ljudske vlade na kolektivno noto veselih radicev v Nankingu. Vlada v Hankovu je odgovorila veselim separatno. Odgovor Ameriki je došel večerj v Washingtonu. Uradniki državnega departamenta so rekli, da bo Coolidge prej. proučil vseh pet odgovorov preden se odloči za nadaljno akcijo. Privatno uradniško mnenje je, da je Evgen Cenov odgovor zelo kompleksen zadevo.

Sangaj, 16. apr. — Včeraj je prišel velik preobrot v južni Kitajski, kjer so na krmlu kantonski revolucionarji. V kitajski revolucionarni stranki kuomintang (ljudska stranka) je izbruhnil že dolgo časa napovedani razkol med levičarji in desničarji. General Chiang Kajšek, vrhovni poveljnik kantonskih armad, se je odprto postavil na čelo desničarjem in napovedal boj levičarjem, ki so v premoči v Hankovu, kjer je zdaj sedež kuomintangske vlade.

V Nankingu je včeraj zboroval centralni kontrolni odbor kuomintanga. Sejo je sklical Kajšek in zborovanje je bilo pod njegovo kontrolo. Manjkali so brez malega vsi levičarski člani odbora. Desničarski odborniki so sprejeli resolucijo, v kateri so se izrekli za odstavitev in obtožbo večine ministrov v hankovski vladi.

Ena oseba umrla, ko je živo srebro pripelzalo na 79 stopinj.

Chicago, 16. apr. — Vremenski biro v Chicagu ni že trideset let zabeležil take vročine na velikonočno nedeljo, kakršna je bila letos. Toploter je okrog štirih popoldne kazal 79 stopinj. Vse promenade in parki so bili polni ljudstva, ceste pa polne avtov.

Camden, Pa. — Dva zamorca sta bila zelo poškodovana z opekami, kamni in buteljkami, ker ju je napadla belopoltna drhal, ki je štela približno petdeset oseb. Najbrž bi bila zamorca obležala mrtva, da jima niso drugi zamorci prihiteli na pomoč in je pričela splošna bitka, v katero je končno posegla policija in razgnala izgrednike.

Neki belopoltni je dobil lahko rano na glavi. Sodišče je določilo \$5,000 poročstva za dva voditelja belopoltno drhal, dokler se ne izkaže, kako težke so poškodbe zamorcev.

Belopoltna drhal je napadla zamorca, ker sta dve belopoltni

EN SAM LIST V ITALIJI ZA SACCOCAM, VANZETTIIJA

Fašistovski listi se ne zmenijo za usodo dveh italijanskih delavcev.

Rim, 16. apr. — Odkar so fašisti na krmlu v Italiji, ni bilo v listih niti ene besede v prid Saccu in Vanzettiju v Ameriki. Res sta Italijana in fašisti imajo široka usta, če se kje kakemu Italijanu zgodi kaka krivica, ali v tem slučaju so tiho, kakor da ni nič. Tudi zadnje dni, ko je prišla vest o smrtni obsodbi Saccu in Vanzettija in ko je ves svet protestiral, so fašisti molčali.

Sele včeraj se je oglašal prvi list v Italiji in predzno natoopil v prid obsojencema. To je "Lavora d'Italia," čigar urednik je Rossoni, ki je bil svoječasn radikalni sindikalistični agitator v Bostonu.

List zahteva pomiloščenje v "tež črni justični drami," katera drži dva Italijana med življenjem in smrtjo dolgih šest let in ki je zdaj dosegla tragičen vrh. List navaja tri vzroke za smrtno obsodbo. Prvi je "čudna pravosodna tehnika v Ameriki," drugi je pristranski sodnik, ki je poln predsodkov, tretji pa je "rdeči strah," ki je zavalovil vojni in pokopal mnogo žrtev. List pravi dalje, da sta Sacco in Vanzetti še dovolj kaznovana, čeprav sta kriva — kar pa niti najmanj ni dokazano — zato ne bo ameriška justica ničesar pridobila z eksekucijo.

Članek ni podpisan, a smatra se, da ga je spisal sam Rossoni.

Z rudarske fronte okrog Pittsburgha

Lewis pride tja. Stavkokazi, ki prihajajo od drugod, odhajajo nazaj. Razne organizacije pomagajo rudarjem.

Pittsburg, Pa. — Predsednik rudarske unije John L. Lewis pride v pittsbursko okrožje še te dni.

Tukaj se nahajata podpredsednik Philip Murray in urednik unijskega glasila Ellis Searles. Murray poroča, da je v teku uspešna organizatorčna kampanja v južnovzhodnem Kentuckyju.

Fagan, distriktni predsednik unije, poroča, da je Pittsburgh Terminal Coal Co. najela večje število stavkokazov iz Detroita in Clevelanda, s katerimi pa nima sreče. Ko so možje prišli v Coverdale in so bili informirani, da je štrajk tamkaj, so se obrnili in se odpeljali nazaj v Pittsburgh.

Zadnji terek zvečer je nekdo oddal 40 streliv v bližini šahtov Pittsburgh Coal kompanije. Serir je začel preiskavo, a dognal ni še nič. Rudarji pravijo, da je to kozaka igra.

Omenjena kompanija je zažela iznajti rudarje iz svojih hiš.

Nekaj angleških organizacij v pittsburski okolici se je izreklo za rudarje in jim obljubilo moralno pomoč.

Podpisba v premogovniku pokopala 7 rudarjev

Štiri rudarje so našli zadužene. Med ponesrečenimi rudarji je tudi srbski rudar. — Treh pa še nimajo.

Black Diamond, Wash. — V premogovniku Pacific Coast Coal kompanije pri Carbonadu se je dogodila podstaba, ki je zahtevala sedem človeških življenj. Rešilci so našli na štiri trupla, trije so ostali še v premogovniku. Med ponesrečenimi rudarji je tudi Srb Dan Dick. Bil je oženjen in zapuščja ženo in enega otroka. Plast premoga v stropu je bila zelo šibka in ko se je strop udrl, se je vsi uskali odprtno milka in pesek, tako da je morala smrt hitro nastopiti.

Tam, ker se je dogodila nesreča, je lahko delalo hkratu le šest rudarjev. Hodnik je tam zelo ozek in je oddaljen eno miljo od vhoda. Zemlja nad stropom je bila zelo razmočena. Pred nesrečo je močno deževalo, kar je razmočilo zemljo. Nesreča bi se bila lahko preprečila, ako bi bil strop na nevarnem mestu pravilno in dobro podprt.

Ponesrečeni rudarji so zapustili devetnajst otrok.

Osmi rudar Nick Oper je bil le deloma pod nask in rešilci so ga hitro izkopali, ko so dospeli na lice nesreče.

Zamorca poškodovana pri plemenskih izgredih

Vzrok za izgrede ničevan. — Poseči je morala policija vmes, da je spametovala belopoltno drhal.

Camden, Pa. — Dva zamorca sta bila zelo poškodovana z opekami, kamni in buteljkami, ker ju je napadla belopoltna drhal, ki je štela približno petdeset oseb. Najbrž bi bila zamorca obležala mrtva, da jima niso drugi zamorci prihiteli na pomoč in je pričela splošna bitka, v katero je končno posegla policija in razgnala izgrednike.

Neki belopoltni je dobil lahko rano na glavi. Sodišče je določilo \$5,000 poročstva za dva voditelja belopoltno drhal, dokler se ne izkaže, kako težke so poškodbe zamorcev.

Belopoltna drhal je napadla zamorca, ker sta dve belopoltni

Rekordna vročina na velikonočno nedeljo

Ena oseba umrla, ko je živo srebro pripelzalo na 79 stopinj.

Chicago, 16. apr. — Vremenski biro v Chicagu ni že trideset let zabeležil take vročine na velikonočno nedeljo, kakršna je bila letos. Toploter je okrog štirih popoldne kazal 79 stopinj. Vse promenade in parki so bili polni ljudstva, ceste pa polne avtov.

Nenavadna vročina je tudi terjala svojo prvo letošnjo žrtev. Charles A. Mueller, kapelnik, se je zgrudil mrtev, ko je vodil godbo na stopnicah metodistske episkopske cerkve v Austinu.

dekleti izjavili, da so ju zamorec zaljubil. To je star in že zelo obrabljen izgovor za izgred belopoltnih drhalcev proti zamorcem.

MacDonald v Ameriki

Rekel je, da bodočnost Anglije pripada delavstvu.

New York. — Ramsay MacDonald, bivši angleški delavski premier in politični vodja delavske stranke v Angliji, je v petek prišel s svojo hčerjo Ishabel v New York. V Ameriki, katera že ni videl dvajset let, ostane par mesecev.

V svojem prvem intervjuju je rekel, da je tukaj le kot gost in privatni državljani. Posebne misije nima. Studiral bo ameriško delavsko gibanje na licu mesta. Sedanja angleška vlada je gnala in si sama kopje grob. Zakon proti unijam bo sprejet — in to zdrami angleške delavce iz dremavice zadnjih par let.

Glede Kitajske je rekel, da želi zmago revoluciji in je obsodil pošiljanje britskih čet tja. Najboljši način, zaščite tujezemcem na Kitajskem bi bil, da se jim pošlje vojni listek, naj gredo domov.

Njegova hči, stara 24 let, je rekla, da ne kadi cigaret in se rada zabava. Amerika jo silno zanima.

Grof Karolyi postane farmar v Kanadi.

Winnipeg, Man. — Grof Michael Karolyi, bivši in prvi predsednik ogrske republike, je kupil velik kos sveta v zapadni Kanadi, kjer namerava ustanoviti farmersko kolonijo in se tam stalno naseliti s svojo ženo.

Agitirajte za "Prosveto"!

2

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE ZDRUŽENOSTI
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE ZDRUŽENOSTI

Zelo ogledno po dogovoru. Redniški se ne vrnejo.

Narodna: Zdravstvene driske (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago in Cincinatti \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta, \$1.25 na tri mesece, in za inonemstvo \$5.00.

Natov na vas, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v objavi: 1. apr. (Mar. 31-1927) poleg valnega imena na naravnih pomolih, da vam je s tem dnevom postala naročnica. Poročila so pravilna, da se vam ne odlašajo list.

KAPITALISTIČNI NAČIN BLAGOVNE PRODUKCIJE IN DISTRIBUCIJE IN OTROCI.

Eden najgrših zločinov kapitalizma je ta, ki ga ima kapitalistična človeška družba na svoji vesti, da otroci delajo v tovarnah in raznih drugih kapitalističnih podjetjih in da ravnaajo z njimi, kakor s sužnji. Otroci, katerih organizem je šibek in ki bi morali hoditi še v šolo, se izkoriščajo v tovarnah in podjetjih, ako država nima postav za zaščito otrok.

Poročila s Kitajskega in Japonskega poročajo, da delajo tam otroci, ki so dosegli komaj starost šest let, in tako pomagajo k prehranitvi družine. Otroci pod štiri najstnim letom se ne izkoriščajo v industriji le na Kitajskem, Japonskem in v Indiji, ampak to se dogodi tudi v Evropi in Ameriki.

Tekstilni tovarnarji iz Nove Anglije selijo svoje tovarne v južne države kot Severna in Južna Karolina, Georgija, Alabama, ker te države nimajo tako ostrih zakonov za zaščito otrok in žene pri tovarniškem delu kot so v Novi Angliji. Kapitalisti, ki izkoriščajo otroke v svojih tovarnah, ali pa ne, ker jim to brani zakon, prav radi dajejo za misijone v Afriki, Aziji in drugje. Obenem pa grade tudi tovarne v teh zaostalih deželah, v katerih delajo otroci, ki so komaj dokončali peto ali šesto leto. Prav ničesar jim vest ne očita, ko otroci v teh tujezemskih tovarnah zanje množe profite, dasiravno doma govore o etičnih načelih, kakor profesorji, kadar uče, kaj je etika, kaj etična načela.

Tovarne, v katerih delajo otroci, niso nič bolj sanitarne, kot one, v katerih delajo odrasli delavci. Tu delajo sredi brenčajočih strojev, v zatohlem zraku, ki je prežet z raznovrstnimi bolezeri povzročajočimi bacili. In kadar odrastejo, je njih zdravje uničeno, njih duh nerazvit. Razvijajo se v zgodnje starčke z upadlimi lili slabotnim zdravjem, mesto v krepke mladenčce in mladenke, katerim gori življenje z njih lice.

Tako kapitalizem počasi ubija otroke proletarskih starišev. On ne moli otrok z mečem, kot pripoveduje legenda o kralju Herodezu in betlehemskem detomoru, ampak pri tem počasnem morjenju mladine se še hvali, da je dobrotnik človeštva, češ, da otrokom plačuje mezdo, da pomagajo k prehranitvi delavske družine. V prav z besedami s katerimi kapitalizem hoče prikazati samega sebe kot dobrotnika človeštva, obsoja samega sebe. Ako morajo otroci na delo v tovarne, da pomagajo k prehranitvi družine, tedaj je doprinese dokaz, da kapitalizem najprej izkorišča stariše proletarskih otrok in jim plačuje tako nizko mezdo, da ne morejo prehraniti svoje družine in so primorani poslati še otroke v tovarne, da se družina za silo prehrani; nato pa izkorišča še proletarske otroke in jih priklene k strojem, kakor je že pritrtil nanje stariše proletarskih otrok.

Noben delavski oče in nobena delavska mati ne pošlje svojih otrok v tovarno iz golj lakomnosti po denarju. Ampak beda v družini, strašni boj za obstanek v kapitalistični človeški družbi sta činitelja, ki prisilita delavske stariše, da izročita to, kar njima je najdražje na svetu — svoje otroke — kapitalističnemu izkoriščanju.

Z gnjevom in studom bodo ljudje v bodočnosti čitali o kapitalizmu kot o propadlem gospodarskem sistemu, v katerem so bili izkoriščani otroci že v najnežnejši mladosti in oguljufani in okradeni za njih otroško veselje, ker so ljudje darovali maliku — Profitu, dokler je bil uveljavljen na svetu kapitalistični način blagovne produkcije in distribucije. Kasnejši rodovi se bodo čudili da je bil v onih časih razum ljudi tako slabo razvit, da niso mogli zapopasti resnice, da ljudje delajo, trpe, garajo in umirajo, da se povečava bogastvo majhne peščice ljudi, medtem ko ogromna in ogromna ljudska večina živi v razmerah, ki so slabše kot one, v katerih je živela v onih časih divja zver v džungli.

SLIKE IZ NAŠELNI

"Hlapei" v Milwaukee.

Milwaukee, Wis. — Reklamni val "Naprejš" je tudi mene pograbil in ponel v South Side Turn dvorano nedeljo 10. aprila, kjer sem z velikim užitekno opazoval "Hlapei".

V igri "Hlapei" je nemuriti Cankar strahno preselil človeške nerazumnost, živnost in neznajanje kruhoborstvo. Njegov bič ne oplani samo gotovo kroga, pač pa vse. Naj kamor človek pogleda v življenju, povsod najde take "eksemplare" kakršne je postal Cankar na oder v igri "Hlapei". Kolikokrat smo se slika, da je Cankar v svojih delih teško razumljiv in zapodljiv; povprečnemu napol izobraženemu človeku. Res je, da eni ga ne razumejo, drugi ga norejo in tretji ga napadajo, a najmanjši del pa, pravilno. Jar stavim svoj klobuk, da igre "Hlapei", izmed številnega občinstva, niti en črti ni prav zapodjel. V Milwaukeeju nismo še prav zrela za take igre. A vendar uspeha, ki ga je dosegel "Naprejš" s to igro, je lahko vesel. Dvorana polna, občudovanja vreden mir in napeto zasledovanje igre, to je najvažnejše. To je dokaz, kako željni so ljudje takih iger, kjer lahko nemoteno uživajo umetnost, ki so jo ustvarili veliki mojstri. Sam sem bil drugače popolnoma zadržan, le pogledal sem, saj veste, tisto običajno loputanje vrat in ubrane-gate petja za barami. Blagoslov suhe v dvorani je že opaziti. Vsaka stvar ima dve strani, dobro in slabo, tako tudi ta nova odredba. Mnogi se seveda, pridruža, a počasi se bomo vsi lepo privadili. Prišel bo čas, ko bomo prihajali v dvorano le po duševna okrepčila. Društva bodo pa pač morala sporazumno najti drugo boljše pot, za naraščanje svojih blagaj.

Da bi ocenjeval podrobno igralno osobje igre "Hlapei", bi vzel preveč prostora in tudi vem, da bo to kdo drugi izvršil. Rečem le toliko, da so se vsi igralci uživali v svoje vloge, kolikor so jim pač dopuščale njih zmognosti. Zakaj pa tudi ne? Poslušnemu občinstvu je veselje in slast igrati. Ne morem pa si kaj, da ne bi omenil, da nisem prav gotov, kateremu bi podeli "krono" igre, ali Ermenicu v ulogi (župnika) ali Peteku v ulogi učitelja Jermana. Oba sta bila mojstra, originalna in na mestu vse skozi, da bi prišel v zadrego pri odločevanju.

Torej "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

Toraj "Hlapei" so za nami, pred nami pa je v tej sezoni še par iger, katerih ne smemo in tudi menda ne bomo kar tako prezrli. V nedeljo 1. maja ima veliko reč podporno društvo "Lilija", petnajstletnica, igre in še druge stvari, o katerih bo pa še gotovo kaj poročano. Pozdrav tistim, ki so prišli v zadrego pri odločevanju.

KAKO JE POSTAL EDISON

izumitelj

Amerika — Ista energija.

V življenju je veliko vredno. Je imal talent, se ve, ako si vrhu tega telesno zdrav in krepak; največje premoženje pa imaš v sebi, če si obdarjen, razen z omenjenim, še z odlično voljo in energijo, ki se ne ustrašijo nobene težave in ne omaga pri nobeni nalogi.

Talent prineseš s seboj na svet. Pogoje telesnega zdravja ponajveč tudi (zdravi stariši), prav tako pogoje za močno voljo. Vendar pa zadnjih v najmanjši meri. Voljo si lahko vzgojiš, moč energije lahko postaneš.

Evropski načini vzgoje izvršajo iz srednjeveškega enotnega načina, ki je veljal takrat skoro v vsej Evropi. Seveda le v omikanih slojih. Ta način je danes različno prirojen, izpopolnjen po načelih velikih vzgojiteljev in mislecev in po zahtevah sodobnega življenja. Njegova značilnost je, da se najbolj nagiblje k razvijanju talenta, k razširjenju znanja. Šele v najnovejšem času se dec v šolah vzgaja tudi za zdravje. Zelo malo pa si vzgaja voljo, zelo slabo skrbje naše šole, da bi pošiljale v življenje energične ljudi. Tudi sicer je naše življenje, zlasti še javno, tako prepreženo s tradicijami, starimi navadami, ozirj, predpisi in z uradniškimi ukrepi, da talentirani ljudje, ki nimajo sredstev, le preprosto omahnejo in se neumiljeno izgube v nizavah, ako se niso sami vzgojili za življenje, t. j. če nimajo dovolj energije in znanja.

Otrok, ki ne obeta, nič prida.

Namenil sem pripovedovati o mladosti Tomaža A. Edisona, ki je slavil pred kratkim 80letnico življenja. Naj se čitatelj ne ustraši; ne bi hotel še enkrat pregrevati tistih življenjskih podatkov, ki so jih približali že razni dnevniki. Ali v življenju tega Američana so nekatere reči, ki bi jih moral poznati vsak naš človek. Letnice izgubijo s človekom vred svojo neposredno veljavo, ali to, kar je ustvaril za druge, za narod, za človeštvo, ne mine. Tudi tega ne bomo izpili, ko govorimo o Edisonu, dovolj pa bo, če dobimo od njega vsaj nekoliko vzpodbud.

Tomaž Alva Edison, največji ameriški izumitelj, se je rodil v revščini. Njegova mati je bila preprosta vzgojiteljica. Iz njegove mladosti je najvažnejše dvoje: Bil je zelo nemiren deček, ki ga povprečen Evropec ne bi štel med pridne; dejal bi, da je razposajen, podivjan, slabo vzgojen in da ne obeta nič dobrega. Druga važna lastnost je bila: rad je čital knjige. V svojih spominih pripoveduje, da so mu bile ure, ki jih je prebil z materjo pri čitanju knjig, najdragocenejši vrec za vse poznejše življenje. Čital je vse; prav posebno pa so vzemirile njegove domišljije zemljepisne knjige ali življenjski veliki mojstri. Brez goreče ljubezni do knjig bi se bil mali Tomaž, ki iz početka ni kazal velikega talenta, bržčas težko preril kvišku. Bil je tako malo nadarjen, da so ga odpustili iz šole kot "duševno manjvrednega". Silno ga je obremenjevalo tudi to, da je nekega dne, ko se je igral z drugimi dečki, zažgal skedenj, zbog česar so ga ljudje javno pretepli.

Sigurno je bila njegova velika sreča, da je imel pametno mater. Nespametna mati bi takega "nesrečnega otroka" proklela in prepuščala usodi; če so ga pedagogi žigosali s pečatom duševne manjvrednosti in če so videli sosedje v njem bodočega zločinca — kdo ne bi obupal? Mati pa je občutila v dečkovi ljubezni do knjig — iskrene skrite nadarjenosti. Občutila je tudi, da ni pripriljen še po rojstvu. Materin instinkt se ni motil, čeprav je razum govoril bolj proti nego za: Ta "duševno manjvredni" Tomaž je postal ena najbriljantnejših glav v vsej Ameriki, človek, ki se z njim Novi svet po pravici ponosa.

Kar je dobrega v človeku, vzdigne prej ali slej, kakor vzdigne kleno zrno tudi iz težke in slabo pognojene prsti. Razposajenost se izpreminja v odličnost. Pomembnejši ali pa duševno zaostali otroci so veliki revčki pod božjim solncem. Prvi radi napačne vzgoje, drugi radi prirojene slabosti. Nič si ne upajo, pred vasko nalogo omahujejo, nad vsem obupujejo ali pa se sploh niti ne lotijo. Mali Tomaž Edison je bil drugače naraven. Kmalu je stopil na samostojno pot. Postal je prodajalec časnikov. V velikih mesih, kjer je promet silno razvit, je takih dečkov veliko: ves dan tiče na vogalu ulice in križe imena najnovejših časnikov. Nadaljna razvojna točka je bila, ko je šel prodajati novine v vlak. Prišedil si je nekoliko denarja in dobil po dobroti na razpolago neki napol razpadli vagon. Tu si je osnoval lastno tiskarno in lasten časnik. Vse je bilo kajpa, primitivno, otročje. Ali ljudje so list kupovali, zakaj Američanom je všeč vsak poizkus, ki kaže odlično voljo do dela. Ker pa je delal v vagonu neke kemične poizkusa, je povzročil požar. Radi tega ga je postajal načelnik tako oklofutal, da je postal malo ne gluha. Tudi to je obrnil v svoje dobro. Slab sluh mu je omogočil, da se je manj brigal za zunanji svet in se bolj osredotočeval v samem sebi.

Ali obstoji usoda? Človek, ki hoče v življenju kaj doseči, ne veruje vanjo. Ali denimo, da je usoda zvezala mladega Edisona z železnico, ki je bila njegova nesreča in sreča. Ob neki priliki je rešil otroka postajnega načelnika pred sigurno smrtjo pod vlakom. Postajni načelnik ga je vzel k sebi v urad. Tu je spoznal prvo, dokaj preprosto tehniko brzojava. Popravil je aparat, ki ga strokovnjaki niso znali popraviti. Zdal so se začeli pojavljati v njegovem duhu prvi zarodki njegovih poznejših izumov.

da ni pripriljen še po rojstvu. Materin instinkt se ni motil, čeprav je razum govoril bolj proti nego za: Ta "duševno manjvredni" Tomaž je postal ena najbriljantnejših glav v vsej Ameriki, človek, ki se z njim Novi svet po pravici ponosa.

Kar je dobrega v človeku, vzdigne prej ali slej, kakor vzdigne kleno zrno tudi iz težke in slabo pognojene prsti. Razposajenost se izpreminja v odličnost. Pomembnejši ali pa duševno zaostali otroci so veliki revčki pod božjim solncem. Prvi radi napačne vzgoje, drugi radi prirojene slabosti. Nič si ne upajo, pred vasko nalogo omahujejo, nad vsem obupujejo ali pa se sploh niti ne lotijo. Mali Tomaž Edison je bil drugače naraven. Kmalu je stopil na samostojno pot. Postal je prodajalec časnikov. V velikih mesih, kjer je promet silno razvit, je takih dečkov veliko: ves dan tiče na vogalu ulice in križe imena najnovejših časnikov. Nadaljna razvojna točka je bila, ko je šel prodajati novine v vlak. Prišedil si je nekoliko denarja in dobil po dobroti na razpolago neki napol razpadli vagon. Tu si je osnoval lastno tiskarno in lasten časnik. Vse je bilo kajpa, primitivno, otročje. Ali ljudje so list kupovali, zakaj Američanom je všeč vsak poizkus, ki kaže odlično voljo do dela. Ker pa je delal v vagonu neke kemične poizkusa, je povzročil požar. Radi tega ga je postajal načelnik tako oklofutal, da je postal malo ne gluha. Tudi to je obrnil v svoje dobro. Slab sluh mu je omogočil, da se je manj brigal za zunanji svet in se bolj osredotočeval v samem sebi.

Ali obstoji usoda? Človek, ki hoče v življenju kaj doseči, ne veruje vanjo. Ali denimo, da je usoda zvezala mladega Edisona z železnico, ki je bila njegova nesreča in sreča. Ob neki priliki je rešil otroka postajnega načelnika pred sigurno smrtjo pod vlakom. Postajni načelnik ga je vzel k sebi v urad. Tu je spoznal prvo, dokaj preprosto tehniko brzojava. Popravil je aparat, ki ga strokovnjaki niso znali popraviti. Zdal so se začeli pojavljati v njegovem duhu prvi zarodki njegovih poznejših izumov.

Razposajen deček je začel postajati vedno odločnejši v dobrem in razumnem. Se dolgo ni bil tako uglašen in izlizen, da bi imeli vsi spodobni ljudje dopajdenje nad njim. Stori je še marsikako neumnost. Ker je ponoči, ko ni imel službe, tičal v knjigah, je med službo spal. Radi tega ni nekoč postavil pravičnega signala in sta trčila dva vlaka. Moral je urno zbežati iz Kanade v Zružene države. Beg mu je uspel in Tomaž je bil varen pred kaznijo. Prišel pa je v New York brez denarja, ubog, docela tuji v ogromnem človeškem mravljišču. Ptič brez gnezda.

"Ta pa zna". Družabni red, ki sloni na kapitalizmu, je povsod neizprošen, zlasti še v Ameriki. Če se ne znaš prilagoditi, te strahotni miln boja za obstoj neumiljeno zgrabi in zdrobi. Tomaž je taval po velemestu lačen in zbežgal, vendar pa se ni dal strčiti: ni zašel na slaba pota. Nekega dne se je ustavil v največji newyorški ulici, središču ondočne trgovinske in borzne spekulacije, na Wall Streetu, pred nekim uradom. Tu je bil na vidnem mestu aparat s kazalci, ki so kazali trenutno ceno zlata. Za denarne spekulante važen instrument. Prav tedaj se je okoli njega trudilo več odličnih monterjev, da bi ga postavili v red, ker se je bil namreč pokvaril. Vse zaman: nihče ni odkril napake. Tedaj pa se je preril skozi gnečo tadovednih ljudi mladi Tomaž Edison in je ponudil svojo pomoč. Strokovnjaki so se porogljivo nasmehnil, ali res je: Američani niso v takih rečeh tako ozkosrčni kot Evropejci. Če zna, naj pokaže!

"No, pa poizkusite," mu je dejal gospod Law, lastnik znamenitega urada. Edison je bil tiste čase tako rekoč v povojih. Ko je Tomaž Edison opravljal pomožne posele v pisarni postajnega načelnika, kateremu je bil rešil dete pred smrtjo, se je jel zanimati za takrat še novo iznajdbo, ki je prenašala v daljavo znamenja za črke in omogočala takojšnji stik z oddaljenimi kraji. Odslej je neprestano razmišljal o tem, kako bi se dal ta aparat izpopolniti, tako da bi se lahko pošiljalo na njem več brzojav hkrati in na več strani. Tiste čase — okrog l. 1874 — se je namreč lahko pošiljala depeša na eni in

ŽARKOMET

Slo trah in dva sveta. Na veliki petek (tradicija ga tako imenuje) so časopisi sporočili trideset svetih umorov po deželi. Nekateri so bili zelo ogabni. Edo je na kupe še drugih novic.

Dve novici omenjenega dne pa odvagata vse umore in druge vsakdanje dogodke. Prva je bila, da je iznajdeno novo zdravilo zoper sladkorno bolezen, druga pa, da so ameriški letalci dosegli rekord, ker so bili 51 ur neprestano v zraku.

To sta človeški novici. Druge so bile živalske.

Civilizacija, ki gleda nazaj.

Se nekaj je bilo na letošnji veliki petek (tradicija ga tako imenuje). V Chicago so obesili človeka, ki je ustrelil drugega človeka. Glava za glavo, zob za zob — govori sveta knjiga. Obesili so ga ob sedmih zjutraj, ne ob treh popoldne. Zakaj ga niso ob treh?

Uganke.

Uganke št. 12: Zakaj nekatere moški nasprotujejo stritženju ženskih las? Zastavila "Citrona" in objubil lep velikonočni pirh onemu ali oni, ki prvi ali prva uganke. Odgovor: Zato, ker so tako bedasti kot božji agenti, ki mislijo, da ustaviro kolo časa.

Prišlo je sedem odgovorov, največ od čitatelja, a noben se ne ujema z gornjim. Torej ne bo treba pošiljati pisar. Večina odgovorov se glasi: "Zato, ker se boje, da bi ženske imele dolgo pamet." Ostali odgovori: Ker morajo zdaj spodobno govoriti v brivnicah... Ker zdaj ne morejo več počakati za dolge lase... Ker morajo še za ženo plačevati brivca... Ker so zakurani.

Uganke št. 13: Kaj dela hudič v peklu? Zastavil Skpat iz Penne in objubil prvemu tri cigare, če bo moški, ženski pa zavoj cigare. Odgovor: Hudič v peklu pri ognju sedi in se za prvo obhajilo katekizem učil.

Prišlo je enajst odgovorov in noben ni pogodil. Večina je od

govorila: "Nič ne dela, ker ga nikjer ni." Drugi odgovori: Hudič pri peti sedi in pope ter nune šteje, kolikor se jih v peti greje... Hudič se smeje, ker se toliko popov v peklu greje... Hudič (rudarji) so zdaj na po-fitnicah, torej ne delajo nič... Čitateljica: Ne odgovorim, ker ne kadim cigare.

Uganke št. 14: Zakaj pes z repom mraje? Zastavil ni objubil nobene nagrade. Odgovor: Zato, ker ne more rep s pom. Prišlo je 15 odgovorov in vsi so pravilni. Ta je bila lahka!

Tukaj so tri nove uganke. Kdor prvi vse tri pravilno reši, dobi liter grozdovca:

1. Kaj je najlepšega na svetu?
2. Kdo je najbogatejši na svetu?
3. Kaj je najmočnejšega na svetu?

Te uganke imajo št. 15. Odgovor bo objavljen 29. aprila.

Krtačica, odgovorja vsem.

Dragi Krtačar! Veseli me, da se dobro počutiš, nisem pa zadovoljna s tvojo rešitvijo uganke. Pa še nagrado zahtevaš! Misliš, da se taka nagrada daje kar tjavendan? Tvoja uganke me ne zanima, ker tista reč še ni v veljavi. Seveda ne morem zahtevati nagrade, a je vseno dobro. Saj se tudi tukaj dobijo ročišča, nova in stara. Ako je staro, ga je treba zagoditi, pa je dobro.

Draga Bodeča roža iz Clevelanda! Tebi se je "špraha zmešala" pri reševanju moje uganke. Jaz sem vprašala, koliko je v letu mesecev, ki imajo po 28 dni, ne pa kateri mesec. Ako to rešiš, se morda še midva s Krtačarjem "pogljiva".

Dragi Samuok iz Elizabete! Moje uganke nisi rešil pravilno. Malo pomisli, pa ti morda pade muha v glavo. /Kar se pa tiče kurjih oces, je tako: Moja niso v modi, ker jih kmalu odslavimo. Druge naj delajo, kar hočejo. Ako pa može prevzamejo to modo, se nam nič ne zamerijo. —Krtačica.

K. T. B.

Edison je dotlej že marsikak aparat videl in preizkusil; prebral je kopico tehničnih knjig in se sam izuril v težjem računstvu, tako, da je imel o mehaniki nekaj pojma. Ali važnejša od znanja je bila njegova izredna bistroumnost. Videl je reči, ki jih sicer ni poznal. V njegovi glavi se je že bliskala iznajdljivost. Stopil je tedaj k instrumentu, pregledal stroj, potegnil pazljivo kontaktno pero, ki je izgubilo stik, ga postavil na pravo mesto, pritrtil zrahljane žeblice in glej — aparat je deloval kot poprej.

Strokovnjaki so povsili nosove. Prirojena iznajdljivost je zmaga nad priučenim znanjem.

Gospod Law je nastavil Tomaža Edisona v svojem uradu. Dobil je razmeroma visoko plačo. Ta mu je omogočila, da se je z večjo vneto lotil poizkusov. Svojo samsko sobo je pretvoril v laboratorij. Nabavil si je veliko raznih fizikalnih aparatov in kemičnih pripomočkov. Police je napolnil s knjigami. Soba je bila podobna delavnici srednjeveškega alkimista-čarodeja. Bil pa je Edison res na poti, da postane moderen čarovnik. Brez čudežev, nadnaravnih sil, hudičev. S samo silo talenta, iznajdljivosti in volje.

Brzojav je bil tiste čase tako rekoč v povojih. Ko je Tomaž Edison opravljal pomožne posele v pisarni postajnega načelnika, kateremu je bil rešil dete pred smrtjo, se je jel zanimati za takrat še novo iznajdbo, ki je prenašala v daljavo znamenja za črke in omogočala takojšnji stik z oddaljenimi kraji. Odslej je neprestano razmišljal o tem, kako bi se dal ta aparat izpopolniti, tako da bi se lahko pošiljalo na njem več brzojav hkrati in na več strani. Tiste čase — okrog l. 1874 — se je namreč lahko pošiljala depeša na eni in

isti žici zgolj v eno smer. Po dolgem prizadevanju in proučevanju je iznašel tako zvani duplex-brzojav, ki je značil ogromen korak naprej. Zanj je dobil \$30,000, hkrati pa je zaslovel po vsem svetu. Zmaga je bila izbojevana. Edison je stopil v redko in častno vrsto svetovnih izumiteljev.

Se prej je dobil zmago pri aparatu, ki kaže ceno zlata. Izpopolnil ga je do take natančnosti, da mu je dal podjetje za patent 40,000 dolarjev.

Dobil je celo premoženje, ki mu je omogočilo, da si je postavil nove, obsežne laboratorije. Pred njim se je iskrl cel roj novih znanov in izumov: telefon, električna žarnica, fonograf itd.

Ni miroval, dokler ni uresničil vseh načrtov in postal

Politični pregled po Jugoslaviji

KAJSNO ZUNANJO POLITIKO ZAHTEVAJO INTERESI DELAVCEV IN POLJEDELCEV.

(Izvirna Praveca.)

V kratkih točkah bi ta politika pomenila popolni preokret dosedanje 8-letne zunanje politike vladajočega razreda. Interesi delavcev in kmetov pa zahtevajo:

Nameste podpiranja vojno pripravljajočih fašistov italijanskih, nemških, ogrskih in bolgarskih, zvezo in prijateljstvo z vsemi potlačeni narodi in razredi, z vso svetovno proletarsko in kmečko demokracijo.

Nameste podpiranja bele anturiske intervencionistične klike: politično zvezo in ureditev odnosov z Unijo ruskih republik:

Nameste iskanja dragih posojil: tesnejše gospodarske odnose z Združenimi državami Amerike. Ureditve izseliškega vprašanja in ureditev ameriškega izvoza kapitala za povzdigo naše industrije, prometa in trgovine.

Nameste protibolgarske in protigrške imperialistične tendence: zvezo s kmečko in delavsko demokracijo vseh balkanskih dežel v svrhu ustanovitve balkanske federacije.

Nameste hlapčevske podpore antantnega imperializma zvezo in prijateljstvo z delavsko demokracijo v svrhu boja proti vsakemu imperializmu, proti vsaki vojni.

Nameste molčanja in neaktivnosti zvezo narodov. Odločen nastop proti poskusom napraviti iz te zveze podlago antantnega imperializma. Taka zunanja politika pa je mogoča samo tedaj, ako se izpremeni iz temelja notranja politika. Delavski in kmečki razred v SHS je danes stavljen z zakonom o zaščiti držav izven ustave, kakor v 90 letih nemško delavstvo z antisocialističnim zakonom. Delavski razred je torej zvezan, njemu so zamašena usta. Zato pa se je bujno razvila v zadnjih letih korupcija in tatvina državnega imetja po visokih funkcijah ter partizanstvo, ki ne pozna nobenih mej. Vladajoča buržoazija noče spremeniti svoje notranje politike, a sama uvideva, da je dosedanja njena zunanja doživela bankrot. Zato je Jugoslavija z dneva v dan vse bolj izolirana, osamljena. Iz te osamljenosti jo lahko reši samo odločno delavsko kmečko gibanje. Zato pojdimo na delo, da ga ustvarimo.

Zunanja politika v SHS v zadnjih osmih letih pa dokazuje, kako kapitalisti pod firmo nacionalizma varujejo samo svoje momentalne razredne interese. Ker so ti delovni sloji v ogromni večini, moramo nazvati tako politiko, ne samo škodljivo za človeštvo, temveč pravo ime tak politiki je antinacionalna in antisocialna.

Za mrtve proglašeni. Okrožno sodišče v Celju je uvedlo postopanje, da se proglase za mrtve: Franc Kunej iz Vrenjske gorice, Rudolf Stropnik iz Višje vasi, Matija Bukovec iz Jazbenvrha, Ivan Jagrič iz Piršenbrega, Alojzij Černič iz St. Ilja, Fran Voga iz Rakitovca, Fran Kučar od Sv. Miklavža, Josip Rančigaj iz Ojstriške vasi in Josip Tanšek iz Košnic. Vsi ti so bili ob začetku svetovne vojne k vojakom in se niso vrnili. Okleni rok poteče dne 1. oktobra t. l.

Smrtna kosa v Trbovljah. Umrl so: Gabrijela Ferme, hči rudarja, 11 mesecev, Loke 383; Ivana Jan, hči posestnika, 6 let, Sv. Katarina 19; Marija Naglav, žena rudarja, 49 let, Loke 281; Alojzija Kos, zasebnica, 61 let, Loke 273; Jože Radej, upokojeni strojnik, 38 l., Sv. Lenart 174; Jože Ahac, sin deklet, 4 ure, Sv. Marko 34; Jurij Zefran, upokojeni rudar; 75 let, Sv. Lenart 144; Marija Dremšak, žena rudarja, 73 let, Retje 57.

Sprejem v občinsko zvezo v Trbovljah. V občinsko zvezo so bili sprejeti z ženo in otroci: Leopold Renko, Janez Hacin, Jože

Metličar, Jože Zupanc, Miha Planinšek, Franc Okorn, Valentin Mohor, Ivan Klemenčič, Jazek Kumar, Aton Lederer, Jože Romih, Janez Lavrič, Ivan Planinšek, Urša Pušnik, Alojz Cvikel, Janez Očepek, Janez Zupančič, Simon Sprogar, Jurij Zefran, Mirtin Podmenik, And. Zakovšek, Matija Žičkar, Jurij Brezovšek, Amalija Gomboz, Ivan Potušek, Gašpar Vastič, Franc Veršnak, Srečko Vidic, Franc Jerman, Marko Zalokar, Tomaž Znidaršič, Martin Kovač.

Razmerje med moškimi in ženskami v Jugoslaviji. Po statistiki iz l. 1921. pride na tisoč moških 1039 žensk. Po posameznih pokrajinah je razmerje sledeče: na tisoč moških pride v Sloveniji 1095 žensk.

Razsajanje "španske" v soteski dolini. "Španska" se vedno razširja v mariborski okolici. Najhuje je pač prizadeta soteska dolina, kjer ni menda skoro hiše, v kateri bi ne imeli enega ali več bolnikov. Beda je silno velika, ljudje nimajo denarja za zdravilnika in zdravila. Število smrtnih slučajev se množi, ker se ljudje ne pazijo dovolj ter zbole eden za drugim na pljučnici, od katere ni rešitve.

V Ljubljansko bolnišnico so pripeljali s početkom marca z rešilnim avtom Janeza Fraklja, ki ga je zmečkal v Kokri pri Fužinah hloh.

V Plavini, kraj sela Zagorska poleg žatarske meje ob Soli se je dogodila pri Pasariču strašna tragedija. Med tačo in snahjo je prišlo do prepira, tača je v jezi zgrabila nož ter ga zasedla snahi petkrat v prsi. Več sunkov je zadelo srce, tako da snaha je ostala na mestu mrtva. Tačo je orožništvo aretiralo.

Polhov Gradec. Pričetkom marca sta šla kmečka zakonca Malovrh Janez in Katarina v Polhov Gradec v kako uro oddaljen gozd podirati staro in ogromno, dober meter v razmeru debelo bukev. Ko sta bukev že izpodsekala, je mož pogledal po grozo že opazil, da se bukev podira. Hitro je odskočil in opozoril ženo, naj se umakne. Toda bilo je že prepozno. Debele vaje so padle na ženo ter ji zlomile križ in ude.

Sedem kinematografov v Trbovljah. Pred dnevi smo poročali o otvoritvi četrtega kinematografa v občini v klerikalnem Društvem domu. S tem številu kinematografov pri nas še ni zaključeno. Svoj kinematograf bodo otvorili klerikali v Hrastniku, in kakor smo poročali, tudi socialisti v Delavskem domu v Trbovljah in v Delavskem domu v Hrastniku. Ljubljano smo torej že daleč prekosili.

V Spodnji Ložnici v župniji Čadran pri Konjicah je nenadoma na gostiji Segastainvacher smrtnonevarno obolev posestnik Mihael Polk, p. d. Pajek. S smrtno je borečega so naložili na voz, da bi ga prepeljali na dom, a je med vožnjo izdihnil.

70letnica slovenskega zdravstva. Dne 1. aprila je praznovati primarij in bivši predsednik zdravniške zbornice za Slovenijo dr. Vinko Gregorič 70letnico svojega rojstva.

Ameriška podpora za poplavljenec siromašne delavske družine, ki jih je po nalogu ameriške S. N. P. Jednote imela razdeliti Zdravna banka v Ljubljani, Aleksandrova cesta 5, je razdeljena. Od 618 prošelj se je moglo vpoštevati le 76 prošeljnikov.

Smrt na koleosu. Soboslikarski mojster Jože Slak je vozil s koleosom proti Metliki. Naenkrat se je zgrudil in obležal mrtve. Zadel ga je srčna kap.

Brez sledu izginila. O Mariji Suhodolčan, rudarjevi ženi na Doberni, ki je pred več tedni po kratkem prepiru s svojim možem neznano kam izginila, se je vedno ni nobenega sledu, čeprav poizveduje orožništvo na vse strani. Upravičena je domneva, da je šla v smrt.

IZ PRIMORJA

"Svetilnik zmage" na Greti v Trstu je gotov in bo svečana inavguracija dne 24. maja t. l. Na dan obletnice vojne napovedi. Načrt je napravil arhitekt Berlam. "Zmago" je izdelal kipar Mayer. Delo je ogromno. Spomenik zmage se odkrije v času, ko se Trst zvija v skrbi za svojo bodočnost.

Prilomki. "Piccolo" prosi znova, da naj se raztegne tudi na Primorje dispozicija dekretov z dne 10. januarja in 5. avgusta 1926, ki zadeva Podadiške glede italijanizacije nemških primorčev v Primorju. "Piccolo" poziv bo uslišan in sledil bo fašistični ukaz, da se mora vsaki jugoslovanski primorčan poitalijančiti. Bajje imajo oblasti že pripravljene primere izpremembe naših prilomkov. Fašističnim prenapetostem je hudo pri srcu, da nosi 90 odst. primorskih Italijanov jugoslovanske primke!

Deset milijonov za šolske zgradbe v Istri. Na prefekturi v Pulji je bilo zborovanje zastopnikov vlade šolstva in naučnega ministrstva. Načelnik Giorgio Veniali iz naučnega ministrstva je obrazložil, da je vlada določila deset milijonov za šolske zgradbe v Istri. Poslopja se postavijo na stroške države in ostanje njena last. Odstopijo se občinam v porabo in te so dolžne skrbeti za njihovo redno in izredno vzdrževanje. Prvi del gradbene vsote je menda že nakazan. Pričakujejo se nemudna pripravljajna dela, da se prične gradnja v najkrajšem času. Dobil bi dela pri šolskih gradbah mnogo nezaposelencev — ako podjetniki, ki bodo najbrže iz starih provinc, uposle domačine. Takele šolske zgradbe v Istri, katere bodo stale na čisto določenih krajih, služijo lahko po potrebi, tudi za vojašnice! Mogoče bodo tudi temu primerne urejene.

Proslava osme obletnice fašizma. Zopet svečana fašistična nedelja v Trstu, Gorici, Pulji, na Reki in manjših središčih. Proslavili so osmo obletnico ustanovitve fašizma. Trst je kazal slavnostno lice, trg Unita je zasledil tržaška mladina, pred Lloydovo palačo so postavili avangardiste in proti morju balile. Navzoči so bili zastopniki vseh oblasti. Poveljnik konzul De Muro je javil generaloma Ferario in Monesi prisotnost: 1400 vojakov legije sv. Justa, od teh je 500, ki dobijo puške, 1300 avangardistov, 1500 balil in 600 malih. Italijan Barduzzi je izročil generalu Monesiju fašistično izkaznico za 1927. s pripombo, da ima šestna črna tečko na plemeniti odgovornosti ali v svojem hrambu in veljavnem vodstvu bo dobila pravo pot delovanja za veličastno usodo in veličino domovine. Monesi je zagotovil Barduzzi, da bodo njegove legije vedno dobro čvale mejo, režim in Italijo. Po izvršeni slovesni zaprisegi in razdelitvi pušk je govoril De Muro, naglašajoč dve nalogi fašističnim bojovnikom: Dve težki nalogi, kateri pa boste rešili z ono vero in gorečnostjo, s katerima se je boril in umiral italijanski vojak na Krasu. "Navzoče so bile pri svečanosti tudi fašistične skupine iz Postojne, Sežane in Nabrežine. Popoldne je razlagal dr. Ilenci avangardistom in balilom v telovadnici, da pomeni javno življenje žrtvovanje posameznika v splošno korist. "Opustite vsako ambicijo, katere ni ambicija dobrine in vedno boljše službe kralju, domovini, Duceju in fašizmu".

Ta dan se je izvršilo v Trstu tudi slovesno umeščenje novega fašističnega tajnika Cobola, tržaškega domačina. Sledili so govori, ki so naglašali važnost in naloge fašizma ob meji, pri-sege, zatrdjevanja trdne obrambe. Značilno je bilo to, da se je Cobol koncem svojega govora dotaknil tudi bodočnosti Trsta, rekoč, da koraka mesto v mirno in sigurno bodočnost, katere prinese tržaškemu pri-stanišču novo usodo, ki jo zaslu-ži v najvišjem interesu domo-vine (!)

Delavski poslanec se je izneveril

Zato pa je dobil brco pri volitvah, ko je dobil najmanj glasov.

London. — (Biro I. I.) — Nekaj navadnega je že, da liberalci in konservativci stopajo v delavsko stranko, redek pa je slučaj, da bi laborit prestopil h konservativcem. Vendar se je to zgodilo. Dr. Haden Guest, ki je bil svojočasno član odbora Fabijskega društva (utopiistični socialisti) in kateri je bil pri zadnjih splošnih volitvah izvoljen v Londonu kot kandidat delavske stranke, je pred par tedni odločil delavski poslanski mandat in ponovno kandidiral kot neodvisnjak. Dr. Guest se ni maral strinjati s stališčem delavske stranke glede Kitajske, temveč je odobril stališče torijske vlade, da Anglija mora braniti svoje koncesije na Kitajskem. To je bil njegov volilni program, ko je šel ponovno pred volilce v izredni kampanji. Toriji niso postavili kandidata, pač pa so agitali za dr. Guesta; kandidiral sta proti njemu liberalci in laborit. Volitve so pa izpadle takle: Liberalci je dobil 7434 glasov, laborit 6167 in dr. Guest, ki se je izneveril delavcem, 3215. Odslej ga menda ne bo več mikalo, da bi kandidiral proti delavcem.

KAKO JE POSTAL EDISON IZUMITELJ.

(Nadaljevanje s 2. strani.)

čirkus. Iz tega stremljenja, ki je sigurno dobro, kakorkoli je včasih preveč enostransko, se mora izcimiti večja evgenika (skrb za zdrav narod) in smotrejša vzgoja za živlejsko odločnost in energijo. Nova doba zahteva veliko trdnih živcev in poguma. Vzgojimo se za njo!

Ali prej ali slej se mora iz stremljenja po telesnosti razviti večja težnja po duševnosti, po veliki duševni zbranosti in disciplini. Tomaž Alva Edison je primer takega ogromnega duševnega osredotočenja, združene z železnim voljo. Ne more nam biti vzor v vsem, ali to, kar smo povedali iz njegove mladosti, je tako značilno, da lahko vsak čitatelj izlušči kako zrno zase.

Osemdesetletnik Edison živi zelo zmerno, kakor je živel vedno. Vzile visoki starosti neprestano dela in snuje: v njegovih obsežnih laboratorijih brne brez nehanja razni aparati in švigajo električne iskre; kemiki in fiziiki delajo poizkuse po navodilih genialnega starca, ki prede za svojo delovno mizo, v tišini nočnih ur, tajinstvene niti novih iznajdb. Edison je danes težki milijonar, ki pa ne trati svojega premoženja za luksuz; milijonar, ki ve, da je minljivo blek zlata, kakor je minljivo človeško bitje; živi pa v večnosti oni, ki je posvetil vse svoje moči človeštvu. Taka večnost je zagotovljena Tomažu Alvi Edisonu. ("Življenje in svet").

BREZPOSELNOST NA POLJSKEM SE JE ZNIZALA.

Varišava, Poljsko. — Letos je na Poljskem padla brezposelnost koncem meseca januarja za trideset odstotkov. Vseh brezposelnih delavcev je bilo dne 31. januarja 251.702.

V Gorici je mons. Castelliz blagoslovil zastavo, ki jo je darovala mestna ženska fašistična organizacija. Zgodilo se je to na fašističnem sedežu v ulici Petrarca (Trgovski dom). Na trgu Battisti je sledila zaprisega nabornikov. V treh legijah (četrti se stvoril) je vpisanih 3472, avangardistov je 1457, Malih Italijan 1132, v ženskih mladinskih skupinah 423, torej skupno 6494. Posebnih incidentov ni bilo.

Obšinski tajnik iz Prvačine, 29letni Fran Gregurič, je bil obtožen ponarejanja javnih spisov in sleparije. Pred sodiščem v Gorici se ni moglo dognati, da bi bil Gregorič zagrešil kaj kaznivega; zato je bil oproščen.

NOV "GRAFT" ZA MADDE-NOVEGA ZETA.

Postal je ravnatelj General Air Transport kompanije.

Washington, D. C. — Paul Henderson je bil imenovan za drugega podpoštara na priporočilo njegovega tasta Madde-na, predsednika zborničnega proračunskega odseka, ki je potrošil \$3.500.000 za ustanovitev zračnih transportnih črt.

Henderson je na to resigniral in postal ravnatelj General Transport kompanije, kateri se je oddalo po pogodbi prevajanje pošte. Pogodba je določala \$1.24 plačila od funta teže. Ampak tu je bila še cenejša ponudba in sicer po \$1.23 od funta teže. Glavni poštar New je pa odložil, da je prevajanje pošte dobila General Air Transport kompanije.

KANADA DOBILA ZAVAROVANJE PROTI STAROSTI.

Zakon je bil sprejet in čaka samo še na podpis kraljevega glavnega guvernerja.

Washington, D. C. — Kanadski parlament je sprejel predlogo za starostno zavarovanje. Zdat pa predloga potrebuje še podpis kraljevega glavnega guvernerja, da postane zakon. Tako naznača delavski departament Združenih držav. Makamalna penzija za britske podanike znaša \$240 na leto in starčki so jo deležni, ko dosežejo starost 70 let, ako so dvajset let živeli v Kanadi in užitekji nimajo \$363 letnih dohodkov.

DRAGINJA V RUMUNJI NARASČA.

V minulem letu je narasla skraj za 90 odstotkov.

Bukarešt, Rumunska. — Dasiiravno se je vlada kazala silno "močna" napram delavcem in v preganjanju tujih narodnosti in vernikov razen pravoslavskih in se pobirajo izredno visoki davki, se je draginja povišala v minulem letu skoraj za 90 odstotkov. Medse se niso povišale in tako žive delavci v silno bednih razmerah.

MISTERIJOZNA EKSPLOZIJA UHILA DVE DRUŽINI.

Chicago. — V soboto ob treh zjutraj je silna razstrelba razdejala štiri hiše s številskimi 3416-26 v West Harrison ulici. Sprejati so bile prodajalnice v ozadju so pa bila stanovanja. Vse štiri hiše so se podirle in dve družini, skupaj devet oseb, sta med spanjem našli smrt pod razvalinami. Vsi ponesrečenci so bili židje. Ubili so Abe Levin, njegova žena in dva sinova ter Albert Sokolski, njegova žena, dve hčeri in sin. Vzrok eksplozije še ni znan. Sosedje sumijo, da se je najbrže razstrelil ogromen žganjarski kotel, ki je bil skrit kje v kleti.

Polica ubil policaja pomotoma.

Chicago. — Polica v uniformi, Charles Wetter je na veliki petek zvečer ustrelil policaja v civilni obleki misleč, da je ropar. Uboj se je izvršil v bljudnici, 500 W. 26th Place, katere lastnik je Jos. Napinella. Ta je telefoniral na policijo, kaj postaja Deering, da sta pri njemu dva Mehikanca, ki ga hočejo oropati. Takoj sta se pripeljala dva detektiva in prijela osumljena Mehikanca. V istem hipu sta stopila noter dva policaja z iste postaje, in ko sta ugledala v polmraku dva moža z revolverjema v rokah, sta mislila, da imata pred seboj bandita. Polica Wetter je ustrelil in detektiv James Kakaček je obležal mrtve.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Jože Jeram: DROBNA KNJIZICA

Med knjigami in papirji sem letaknil zamazane brošure v ruškem jeziku, ki je nisem, razen par odstavkov, nikoli prečital in jo vendar vlačim s seboj že delj ko osem let. V vojaškem nahrbtniku sem jo prinesel z vojne; doma sem jo uvrstil med ostale knjige in je dolgo nisem več opazil. Knjiga ima naslov: "Istorickij očerk stremljenij k obedinenju Serbov, Hrvat i Slovencev". Napisal jo je profesor beograjske univerze Stanojević, uvod pa V. N. Kovalovski. Tiskana je bila v Odesi v tiskarni "Tehnik" l. 1917.

Morda delce ni nič posebnega, ali pa je mnogo vredno; tega ne vem, ker ga nisem prečital. Shranil sem ga in ga zaznamujem na tem mestu zato, ker me spaja z njim posebno čustvo.

Ko so avstrijske in nemške čete po kapitulaciji boljševikov zasedle Odeso, sem bil med prostaki te armade tudi jaz. Rusi so nas sovražili in pomilovali obenem, ker jih nismo posnemali in nismo vrgli orožja proč. Imeli so nas za pritepence in omejevalce svobode, ki so si jo pravkar priborili.

To je bilo leta 1918 spomladi. Spominjam se, da se je dne 18. marca zvečer preselila naša četa s solnčnega pobrezja Usatova zunaj Odesa v odeskí zaliv, v predmestje Perisip, kjer smo se nastanili v neki izpraznjeni tvornici za municijo.

Brez dela in zmlasa smo polegali in pohajkovali; oddaljiti se nismo smeli. Tedaj sem zašel stikajoč okoli voglov tovarniških poslopj, v vratarjevo stanovanje. Imel je pri vratih sobico, v kateri je stala postelja in mizica s stolom. Skozi okno je padala močna dnevna svetloba; na mizi je ležal ruski kolektor, nekatere slovstvene revije in poleg političnih listov, ki so tedaj izhajali v Odesi, tudi knjižica, ki sem jo preje navedel. Nad časopisi je bil sklonjen vratar v svoji rjaví uniformi, ko sem vstopil, ni dvignil glave. Bil je velik, še dokaj mlad človek in tako varen takih posetov, da ga niso vznemirjali. Sedel je na tem mestu brčkane še pod carjem, predsedal prvo in drugo revolucijo, čital časopise in zaznamoval dogodke, ne da bi se zanje ni zmenil. Kadar pa je kdo kaj vprašal v kolikaj umljivem jeziku, je rad odgovoril: če si ni belil glave zaradi tega. Misli si je brčkone: "Vse prihaja in odhaja, jaz pa ostanem!"

Po njegovem obrazu in po listih, ki so ležali na mizi, sem videl, da mora biti samouk, izobražen proletarec, ki potrebuje duševne hrane in jo ljubi bolj od kruha. Vedel sem, da bi do bil na svoje vprašanje: "Kaj si?" — edini odgovor, ki smo ga silili tiste dni povsod: "Boljševik!"

Dvignil je pogled iz odzdravil, nato je čital dalje. Zakaj sem stopil k njemu, vobče nisem vedel. Iz dolgočasnja sem vzel v roko knjigo, ki je ležala na mizi poleg skorje kruha in kosa slanice. Počasi sem čital: "Zgodovinski oris stremljenja za ujednenje Srbov, Hrvatov in Slovencev".

Tistikrat se mi je zdelo milo tega, da je ta knjiga vobče izšla — kaj smo pa mi tedaj vedeli o delovanju raznih odborov v državah antante? — še posebej neverjetno, da je začla ta knjižica v skromno sobico tovarniškega vratarja in da je bila po vsem videzu skrbno prečitana od prve do zadnje strani, sodeč po madežih in upognjenih vogalih listov.

Pogledal sem moža, ki se je spet ozrl po meni, in sem mu molče pokazal knjigo.

"Vrlo zanimiva knjiga," je dejal.

Na to prvi mah nisem vedel kaj reči. Pogledal sem knjigo še enkrat in pripomnil, kakor da hočem obrniti njegovo pozornost nase.

"Jaz sem Slovenec."

Rus pa je imel v tistem trenutku očitno večje spoštovanje do omenjene knjige kakor do živega člana naroda, ki knjižica o njem govori. Njegov pogled je dolgo visel na meni, kakor da meri resničnost mojih besed. Zdelo se mi je, da mi je verjel, zakaj dejal je: "Zakaj se tedaj bojujete proti nam?"

Te besede so bile očitače in so v glasu izražale zaničevanje. Odgovor sem mu še danes dolžan. Kaj naj bi mi bil dejal? Da nas žene proti našim interesom višja sila v boj? Tisto višjo silo so bili Rusi prav tedaj doma razdrolili in dokazali svetlu, da ni nemožne končati vojne, ako gredo cele armade domov. Seveda so a tem odprli vrata sovražnikom, ki smo bili mi! Kdo — mi? V tistem polku Slovenci in Italijani, ki smo ljubili Avstrijo in njene prapore toliko kakor lastno nearečo.

Tako je eno vprašanje podajalo roko drugemu, v mojih mislih je nastala zmešnjava in nisem mu mogel odgovoriti.

Molčal sem. Zajecljal sem samo nekaj praznih besed, ki niso utelele ne mene, niti vratarja. Izprosil sem al od njega knjigo in sem šel.

Tedaj najbrže nisem vedel, zakaj sem si izprosil tisto knjigo v spomin. V spomin in opomin, zakaj čital je nisem. V spomin na to, da sem našel v mali vratarški sobici odeskéga predmetja skrbno prečitano knjigo, v kateri je bilo opisano naše narodno stremljenje. In v opomin zato, ker smo bili med vojno in tudi pozneje tolikokrat malodušni, čeprav nam je baš ta zamazana knjižica porok, da še v malih vratarških sobicah ruskih predmestij mislijo na nas!

Kadar mi pride ta drobna knjižica pred oči, mislim na vratarja, ki je mirno sedel na svojem mestu, ko so divljale revolucije preko njegovega hrbita, in je filozofsko razmišljal o živih vprašanjih sodobnosti ter čakal, da se razburkani vtlajovi pomirijo. Njemu je bilo vse jasno. Uverjen sem, da še danes sedi na tistem kraju in mirno opazuje dogodke. Vaaka povodenj odnese le blato, kdor pa je skala, ostane.

ISCE SE

Frank Platinik, ki je bil prišel v Peoria, Ill., z vzrokom, da išče delo, dne 23. marca 1927 in je imel ček za \$250.00, izdan iz Omaha National Bank No. 83 (27-2). Tiskan in podpisan D. W. Reiner in narejen na Frank Platinik, se je spoznal zmenoj in me prosil, da ker ni poznal, naj grem jaz z njim na banko v Peoria, Ill., kar sem storil in se podpisal na ček, mu ugodil, da je dobil denar. Pozneje jo je popihlal, rekel je, da gre v St. Louis, Mo. Ček je prišel nazaj z protestom, da dotična oseba nima in ni nikdar imela nobenega denarja na dotični banki. Torej je jasen dokaz, da se je delalo z namenom, da se mene ogoljufa. Rojake prosim, če bi kdo kaj vede za tega človeka, da mi to nemudoma naznani. Ako bo pa sam čital; naj se javi, drugače ga bode iskala roka pravice, ker le on sam je zato odgovoren. Frank Virant, 206 McReynolds, Peoria, Ill.

PRODA SE POOLROOM

in kendi prodajalna za primeren nizko ceno. Stanovanje odzadej in nizka stanarina. Za naslov se izve pod imenom: Kendi Store, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

SEZNAM PRIHODNI SLOVENSKE ORGANIZACIJE V CHICAGO.

Fevsko društvo "Lira", koncert dne 24. aprila v dvorani S. N. P. J. na Lawndale in 27. cesti.

Klub št. 1, J. S. Z. — Dramska predstava in prvomajska slovesnost, v nedeljo 1. maja, v dvorani S. N. P. J. Fevsko društvo "Triglav", koncert v Hrvaškem domu v So. Chicago, dne 8. maja.

Fevsko društvo "Slovan", koncert dne 29. maja v Hrvaškem domu, So. Chicago.

Orkester S. N. P. J. — Veselica dne 29. maja v dvorani S. N. P. J.

Piknik društva št. 1 S. S. P. Z. dne 19. junija pri Vidmarju v Willow Springsu.

BISERI IZ SVETOVNE LITERATURE

Washington Irving:

RIP VAN WINKLE

(Dalje.)

Vendar so ga njegovi pristaši (vsak veliki človek ima pristaše) čisto dobro razumeli in so vedeli, kakšna so njegova mnenja. Ko mu kaka stvar, ki so jo prečitali ali povedali, ni ugalala, je korenjasto kadil, kar so gotovo zapazili in je pihal iz sebe kratke, pogoste in jezne puhe, toda ko mu je ugajalo, je počasi in prijetno vdihaval dim in ga izpušal v lahkih valih; ter včasih, ko je vzel pipo iz ust, pustil, da je dim kar sam iztekel iz ust in se čemurjeval okoli njegovega nosa, s čemur je dokazal, da se popolnoma strinja.

Pa celo iz te trdnjave je Ripa nazadnje pregnala njegova srborita ženica, ki je prišla nenadno kot huda ura v njih udobno družbo in ostela vse skupaj. Smelemu jeziku te strašne, močne in nadležne ženske ni bila sveta niti dostojna osebnost Nikolaja Vedderja, katerega mu je očitala, da daje potuho njenemu lenemu možu.

Ubogi Rip je bil prignan do obupa in edino njegovo zato-

čišče je bila še puška, ki jo je klenl s klina in odšel z njo daleč, daleč v šume. Tu se je včasih vsedel pod drevo in delil, kar je imel v žepu s svojim Volkom, s katerim je sočustvoval kakor s sopotnikom v preganjanju. "Ubogi Volk", mu je potožil. "Tvoja gospodinja ti res povzroča pasje življenje, ampak nič ne žaluj, dragi moj, dokler jaz živim, si ne boš nikoli zaželel, da bi bil pri tebi boljši prijatelj!" Volk je zamahel z repom, razumeno gledal v obraz svojega gospodarja, in če psi občutijo pomilovanje, sem trdnoprepičan, da je on čutil tudi vrača svoja čustva z vsem srcem.

Pri dolgem tavanju po gozdu je nekega jesenskega dne Rip nevede kdaj dospel na vrh najvišjega hriba pogorja Kaatakill. Topot je bil na priljubljenem lovu za vericami in po mirni samotni je odmeval in se zopet vračal glas njegovih strelcov. Izmučen in utrujen se je pozno popoldne vlegel na vrh zelenega hriba, vsega poraženega z lenjem, posebno gostim nad prepado. Skozil odprto med drevjem se mu je nudil ves razgled nad pokrajino dolge milje daleč. V daljavi je videl, kako

se vije gospodarska reka Hudson, v kateri odsevaajo skratni oblaki, ali pa bela jadra, in katera se izgublja daleč med gozdno pokrajino.

Na drugi strani je videl globoke soteske, divje in zapuščene, v katerih doline pada visoke skalovje, kamor prisveti žarek zahajajočega solnca. Dalj časa se je Rip naslajal ob pogledu na to sliko in večer se je polagoma približeval. Sence hribov so se podaljšale preko dolin, uvidel je, da bi bila tema veliko prej predno bi on dospel v dolino in globoko je vzdihnil, samo ko se je spomnil na strahoto Van Winklovce, ki ga čaka.

Ko se je odpravil proti dolini, je nenadoma iz dalje zaslišal zategnjeno vpitje: "Rip Van Winkle! Rip Van Winkle!" Istočasno se je dvignil Volk, glasno je zarežal in se postavil ob strani svojega gospodarja ter bojazljivo gledal nizdol proti soteski. Rip je nejasno pričel razumovati. Pogledal je v dolino z vso skrbnostjo in opazil v isti smeri, da se bliža čudna postava, ki se vzpenja preko skal in je vsa upognjena radi teže bremena, ki ga nosi na svojem hrbtu. Bil je presečen, ko je videl človeško bitje na tem zapuščenem prostoru, ali mislil je, da je gotovo kdo iz soseske, ki potrebuje pomoči,

zato je podvzval nizdol, da bo pomagal.

Se bolje je bil Rip presenečen, ko se je približal in videl, kako izgleda tujec. Bil je kratke postave in čokat starost, z gostimi lasmi in razmršeno brado. Njegovo obličje je bilo stara nizozemska narodna noša, prepašan je bil s širokim suknenim pasom, na sebi je imel več parov dokolenk, zunanje dokaj debele in okrašene z dolgimi vrstami gumbov ob straneh in s kopico gumbov ob kolenih. Na svojih ramenih je nosil precejšen sodeček, očitno poln tekočine. Proti Ripu je pomigal z željo, da bi prišel in mu pomagal. Dasi je bil Rip dokaj nezaupen napram tujcu, je vendar s svojo običajno uslužnostjo odzvel breme in mu pomagal. Vsak en čas sta nosila po soteski, po suhem hudourniku in nato po strmi drasti. Ko sta se vzpenjala navzgor, je Rip zaslišal dolgo, zamolklo bučanje, kakor oddaljeni grom, ki je prihajal iz globoke soteske, ali bolje preseke med dvema orjaškima skalama. Postal je, šel dalje v hrib. Prišedšima skozi sotesko se je pred njima odprla kotanja kakor mal amfiteater, obdan od navpičnih prepadov, nad katerimi so sijale korenine zvitega grmčevja in drevja, tako da je bilo nad kotanjo kakor krog vsehako plavo nebo, posuto z večernimi oblaki. Vsa časa sta Rip in njegov tovariš bila tiho, kajti Rip se je nemalo čudil, zakaj ta tujec nosi sodeček pljače gori v to divje hribovje in poleg tega je bilo na tujem veliko nerazumlivega in nepoznanega, kar je ravno povzročilo neuljudnost.

(Dalje prihodnjik.)

E. Michel:

GEORGES

(Dalje prihodnjik.)

"Prosto!"

Georges je stopil v sobo.

Oče je delal. Dvignil je glavo in pogledal, kdo je prišel. Ko je zapazil da ga je prišel sin, se je spet zaril med akte in delal dalje.

"Ali motim?"

"Samo trenutek še, potem sem ti na razpolago."

Ta trenutek je bil Georgesu večnost. Vzel je stol, prekrizal noge in prižgal cigareto.

Oče je košeno odložil pero in se obrnil k sinu.

"Ali nimaš ob tej uri službe v banki?"

"Nisem šel v banko, ker želim govoriti s teboj. Stvar je nujna. Ravnatelj sem rekel da me boli glava."

"Kaj pa je zopet? Zopet nova...?"

"Neumnost, kaj ne oče? Seveda je neumnost kakor vse prejšnje. Toda, za vraga tokrat je prokleto resna. Moram se vselej prijeti za glavo, ko se spomnim, da sem jaz res tisti Georges d'Aprevil, ki je..."

"Ne govori dalje... Zakaj gre? Pustolovščina?... Ali greš spet za našo čast?"

"Pred vsem gre za denar; za čast? Lahko bi se čutil posledice tudi na časti!"

"Zalostni kavalir!... Toda razloži mi še vendar kaj hočeš!"

"Igral sem, do večeraj! Brez denarja, na častno besedo... Visoko sem igral... Dvajset tisoč... in sem izgubil... dolgo..."

"...kaj naj dobim denar? Vzel sem ga v banki iz blagajne. Dvajset tisoč frankov mi manjka ravno toliko kolikor sem potreboval, da sem plačal dolg. Zapazil še nisem ničesar morda bodo jutri najpoznejše pojutrišnjem... Mislim sem, da mi bo vsaj še tokrat pomagal, da uredim v banki..."

Vikont je varjoli:

"Nesrečnik! Kako cinično mi pripoveduje... Jutri bom torej lahko čital v časopisih, da je moj sin Georges d'Aprevil, kralj — da pride pred porotnike in v kaznilnico... A ti to zaslišiš, za Boga, ker me onečašča, da moram zardeti, če slišim tvoje ime!"

Stari vikont je s svojimi dolgimi koraki premeril sobo. Načrt, grozen načrt, je zorel v njegovi duši.

Mrmral je: "Kaznilnica!"... D'Aprevil v kaznilnici!...

Obstal je.

"Dobro!... Plačam, vse plačam, v eni uri bo depar nakazan brez besede, brez nepotrebne graje... Tako delam že osem let!... Danes pa gre za čast... za čast mojega rodu... To je nekaj drugega... Ti pojdeš sedaj v mojo sobo, tam dobiš v predalu pisalno mizo revolver... Nabit je... Nisim, da me razumeš... Nesrečno naključje. Rekli bodo, da je bilo nesrečno naključje... Raje te objokujem mrtvega, kakor nečakčnega... Pojdi torej in preden se vrnem. Kakor, obnavljaš se?... Potemtakem si tudi strahopetec?"

Georges se je dvignil s stola. Ni kazal, da bi se mu posebno mudilo. Stopil je v vestibul in je šel po stopnicah. Oče je gledal za njim, dokler ni izgubil v senci. Nato je ostavil hišo, kakor je rekel.

Ko je opravil preko svoje banke nakazilo na Georgesovo, se mu je odvalil kamen od srca. Čast je bila rešena. Mrtvi lahko počiva v miru... Mrtvi!

Vikont se je zdrznil. Solnce je žarelo, povsed je vriskalo življenje, na tleh, v zraku, na strehah, na drevju...

Otroci so se igrali na cesti — kričali so in se lovili...

Teraj je stari vikont videl Georges, majhnega, kakor so bili ti malčki...

Srce mu je zakrvavelo...

Pospešil je korake: "Prepozno je... prepozno pridem! Zmešalo se mi bo!"

Mislil... "Ali je bil samokres nabit?... Da bil je... Nemo goče... Tisti malček... Žena je umrla, ko mu je dala življenja!"

Hiti... hiti čedalje bolj; znoj mu curkoma teče z obraza. — Ne obriše ga...

"Ura bo že, ura, odkar sem šel z doma!"

Poklical je avto...

"Hitro, vozite z največjo brzino! Zdravnik sem!... Rešiti moram bolnika!"

V vrtincu gleda ceste, ki beže mimo njega, ljudi, vozove, ki ga srečujejo!

Ali pride dovolj zgodaj? Ali bo neomadeževana čast sinu dražja od mladosti in življenja. Oče, saj si mu rekel sam: "Ali si tudi strahopetec?... Tvoja kri je, d'Aprevil ni strahopetec... d'Aprevil igra, plača in se ustrelj..."

Taksi se ustavi... Soferju vrže deset frankov in zdrepi po stopnicah, po dve, po tri manj. Srce mu hoče počiti...

Vrata njegovega stanovanja?... Pri sluškuje... Nič!... Kako mu trepetejo prsti, ko vtika ključ v ključavnico... Nič se ne gane v hiši... Uho ne zazna šuma, ropota ne sliši... Roko pritiska na srce, ki bije in bije kakor kladivo na nakovalu...

Deset rokov in stoji pred njegovimi vrati... stoji mirno in ničesar ne sliši... Odpira. Kriči, kriči kakor žival:

"Georges, Georges!..."

Georges sedi za pisalno mizo živ... živ!...

In puši cigareto...

Oče stoji pred njim, tipa po mizi in išče samokresa.

"Revolver! Kje je moj revolver...?"

"Bil sem v strašni stiski, pa... do nosu v dolgovihi, niti vinarja nisem imel, niti vinarja v žepu... Svoj revolver hočeš? Ni še deset minut, kar sem ga prodal... pri puškarnju, saj ga poznaš, pri tistem na vogalu."

(Prevel B. R.)

Uboj na ponočevanju. Nedavno je skupina fantov iz vasi Hodose pri Ptuj prišla v Sagradino gostilno v Geročji vasi, kjer so popivali do pozne noči.

Le Janex Glazar se je poprej sam napotil proti domu. Kmalu pa sta ga dohitela Stefan Zupančič in Anton Kureš ter ga z neznanega razloga pobila na tla. Težko ranjenega Glazarja so naslednje jutro prepeljali v ptujsko bolnišnico, kjer je podlegel težkim poškodbam. Proti napadalcem je uvedena sodna preiskava.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Mar. 31-1927)

pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista na prejemete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen valed napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. doplačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za Člane \$5.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO

"PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave.

CHICAGO, ILL.

Prvo letošnje

Skupno potovanje v stari kraj

priredimo na francoskem parniku "PARIS," ko odplove iz New Yorka

NA 23. APRILA 1927

"Paris" je slasti za tretji razred priznane najboljši parnik. Kakor na desetih drugih potovanjih se bodo tudi te potovanja našim potnikom ravnopostavno ugodnosti in naš zastopnik bo potnik spremljal prav do Ljubljane.

Potniki naj se čim prej prijavijo, slasti so dravljan, da jim bodo mogli preskrbeti še pred odhodom potratno dovoljenje (Permit), na podlagi katerega se bodo lahko nemoteno vrnili nazaj v Ameriko.

Drugo skupno potovanje se vrši istotako na parniku "Paris" in sicer 4. junija.

Razume se, da vas lahko in radi odpravimo s vsakim drugim parnikom.

Ravno tako se vsolej obrnite na nas: 1) kadar sta namenjeni poslati denar v stari kraj;

2) če želite dobiti denar iz starega kroja;

3) ako ste namenjeni dobiti kako nečisto v to državo;

4) kadar rabite kako pooblastilo, izjavo, pogodbo, ali kako drugo notarsko listino, ali če imate kak drug opravil v stari krajem.

Slovenska banka

Zakrajšek & Učšark

455 W. 42nd Str., New York, N. Y.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladino!

MATIJA SKENDER

JAVNI NOTAR

v Ameriko in stari kraj

1122 E. Ohio St., Telefon CEDAR 4372 N. S. Pittsburgh, Pa.

Izdeluje pooblastila, kupne pogodbe, pobutnice, oporoke in vse druge v notarsko stroko spadajoče spise.

Pišite, telefonirajte, ali pridite osebno.

Ali ste že začeli

agitacijo za DNEVNIK PROSVETO? Kampanja je sedaj v polnem teku in prvi uspehi so se že pokazali. Ne bodite vi zadnji s prigaženjem v to kampanjo. Pričnite takoj! Pridobite svojega znanca in prijatelja, da se takoj naroči na Prosveto. Čaka vas lepa nagrada, če pošljete dve ali več obnovljenih naročnin; ali pa vsaj eno novo.

Brez odbite provizije ste za enega novega naročnika za pol leta upravičeni do knjige "JIMMY HIGGINS," vredne \$1; za celoletno naročnino dobiti "SLOVENSKO-ANGLJSKO SLOVNIKO," vredno \$2, ali pa druge knjige iz založbe "Književne matice" v vrednosti \$2.

Za dve celoletni naročnini dobiti lepo in debelo knjigo "AMERIŠKI SLOVENC," vredno \$5, ali pa druge knjige v vrednosti \$5.

Vsi bratje in sestre S. N. P. J., takoj na delo za nove naročnike! Zlasti pa dopisniki, ki pišete, kako priljubljena vam je Prosveta. Še s agitacijo dokazite, da vam je res priljubljena in da delate za njeno razširjenje.

Naročnina je za celo leto \$5, za pol leta \$2.50; za Chicago in Cicero celoletno \$6.50, za Evropo \$8.

IZPOLNITE IN IŠČITE VA KUPON.

PROSVETA, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

Priloženo dobiti naročnino \$....., za katero pošljite Prosveto:

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

ima v zalogi sledeče knjige:

AMERIŠKI SLOVENC—izvrstna krasna knjiga, obsega

632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane...\$5.00

Slovensko-Angljska Slovnica—zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, s dodatkom različnih koristnih informacij, stane samo...\$2.00

Zakon Biogenesije—tolmači naravne zakone in splošni razvoj, knjiga iz katere zamorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro...\$1.50

Pater Malaventura—V Kabaretu—zanimiva povest iz življenja ameriških francižkanov, in doživljaji rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami...\$1.50

Zajedalci—resnična povest in prava ilustracija doslej skritega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki...\$1.75

Jimie Higgins—krasna povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek...\$1.00

Zapiski 8. redne konvencije S. N. P. J., 262 strani mehko vezana, stane samo...\$0c

"Hrbenica"—drama v treh dejanjih s prologom in epilogom—mehko vezana, stane samo...\$0c

"Informator"—knjižica s vsemi potrebnimi podatki o S. N. P. J.—zelo priporočljiva za Člane—stane samo...\$0c

Pišite ponje na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

MARK TWAIN:

MALI KLAJEZ TOM SAWYER

Poslovenil I. Mulaček.

(Dalje.)

Množica se je razdelila in prikazal se je dostojanstveno šerif, držeč Potterja za roko. Obraz ubogega človeka je bil upadel in v njegovih očeh je bilo videti strah, ki se ga je lotil. Ko je stal pred umorjenim, se je tresel kot trepetlika, si zakril obraz z rokama in se zjokal.

"Jaz nisem tega storil, prijatelj!", je ihtel; "na mojo besedo in čast, nikoli nisem storil tega."

"Kdo pa te je obdolžil?" je zaklical nek glas.

Videti je bilo, da je ta strel zadel. Potter je vzdignil svoj obraz in se ozri z ganljivo brezupnostjo okoli sebe. Ugledal je Indijanca Joa in vzkliznil:

"Oh, Indijance Joe, objubil si mi, da nikoli..."

"Ali je to tvoj nož?" In šerif mu je pokazal nož.

Potter bi se bil zgrudil, če ga ne bi bili vjeli in položili na zemljo. Nato je rekel:

"Nek notranji glas mi je pravil, če ne bi prišel ponj..." Stresel se je, nato pa je pomignil s premagano gesto s svojo slabotno roko in rekel: "Povej jim Joe, povej — saj nima več nobenega pomena."

Huckleberry in Tom sta stala tam kot okamenela in poslušala mirno izpoved brezsrčnega lažnjivca; pričakovala sta, da vsak trenutek udari Božja strela z jasnega neba na njegovo glavo, in se čudila, ko sta videla, kako dolgo je udarec izostal. In ko je končal in stal tam še vedno živ in nepoškodovan, je oslabil in popolnoma izgini njih omahljivi nagon, da bi prelomila svojo prisego in rekla življenje ubogega izdaneč je tnik, kajti ta lopov se je očividno zapljal samemu satanu in bi bilo usodopolno, dotikati se lastnine take sile, kot je bila ta.

"Zakaj pa nisi pobegnil? Čemu si se hotel vrniti sem?" je dejal nekdo.

"Nisem mogel drugače — nisem mogel drugače," je stokal Potter. "Hotel sem pobegniti proč, vendar se je zdelo, da ne morem priti nikamor drugam kot semkaj." In zopet ja začel ihteti.

Indijance Joe je nekoliko minut pozneje pri mrtvaškem ogledu ravno tako mirno pod prisego ponovil svojo izjavo; in ko sta videla dečka, da še vedno ni strele od nikoder, sta bila še bolj prepričana, da se je Joe zapljal vraga. Sedaj jima je postal najstrašnejša zanimivost, kar sta jih kdaj videla, in kar nista mogla obrniti svojih začaranih oči od njegovega obraza.

V srcu sta sklenila, da ga bosta opazovala ponoči, kadar se jima le ponudi priložnost, nadejajo se, da morda uzreta njegovega strašnega gospodarja.

Indijance Joe je pomagal vzdigniti truplo umorjenega na voz in zgrajajoča se množica je zaspečala, da je rana malo zakrvavela pri tem! Dečka sta menila, da obrne to srečno naključje sumnje v pravo smer; bila pa sta razočarana, kajti več kot eden je pripomnil:

"Saj je bilo truplo komaj tri korake od Muffa Potterja, ko je rana zakrvavela!"

Strašna skrivnost in pekoča vest je jemala Tomu cel teden po tem dogodku spanje. In nekega jutra je Sid rekel pri zažutku:

"Tom, ti se toliko preobračaš in govoriš v spanju, da ne morem spati polovice noči."

Tom je prebledel in povedal oči.

"To je slabo znamenje," je rekla resnobno teta Polly. "Kaj pa imaš na duši, Tom?"

"Nič nič, da bi vedel." Toda dečku se je stresla roka, da je prevrnil svojo kavo.

"In take čudne stvari govoriš," je rekel Sid. "Sinoči si rekel: 'To je kri, to je kri, to je, kar je.' To si večkrat rekel. In potem si rekel: 'Nikar me ne muči, tako, povsem vse.' Kaj boš povedal? Kaj hočeš povedati?"

Vse je plesalo Tomu pred očmi. Ne da se reči, kaj bi se bilo sedaj zgodilo, na srečo pa je izginila teta Polly skrb z obraza in je prišla Tomu na pomoč nevede. Rekla je:

"Pah! Ta strašni umor je kriv vsega tega. Meni sami se sanja skoro vsako noč o njem. Včasih se mi celo sanja, da sem ga jaz umorila!"

Mary je rekla, da se godi tudi njej precej tako. Sid se je zdel zadovoljen. Tom se je izmuzal iz hiše, kakor hitro mu je bilo mogoče, in tožil pozneje cel teden, da ga boli zob, in si vsako noč obvezal glavo. Ni mu bilo znano, da ga je opazoval Sid vsako noč, ko je pogostoma neopazno odstranil obvez, se naslonil na komolec in ga precej dolgo poslušal, pozneje pa dal zopet obvezo na svoje mesto. Tomove duševne muke so polagoma ponehale in zobobol je postal nadležen, tako da ga je opustil. Če se je Sidu v resnici posrečilo, da je povzel kaj iz Tomovega nezveznega mrmljanja, je obdržal vse zase. Tomu se je zdelo, da se njegovi součenci nikoli ne naveličajo igrati mrtvaških ogledov pri mrtvih mačkah in ga tako ne neha govoriti vzemirjati. Sid je opazil, da ni bil Tom nikoli koroner pri kakem mrtvaškem ogledu, čeprav je imel navado, da je bil prvi pri vsakem novem podjetju; opazil je tudi, da ni nastopil nikoli kot priča — in to je bilo čudno; Sid pa tudi ni prezrl dejstva, da je kazal Tom neko nenavadno zopnost do teh mrtvaških ogledov in se jih vedno izognil, če je le mogel. Sidu se je zdelo vse to jako čudno, rekel pa ni nič. No s časoma so prišli celo ti ogledi iz navade in nehali mučiti Tomovo vest.

Vsak ali vsak drugi dan tekom te dobe nadlog je iskal Tom priložnosti, da je zahajal k malemu zamreženemu jetniškemu oknu in vti-hotapljal "moricev" take majhne podpore, ki jih je mogel dobiti. Ječa je bila majhna, iz opeke zidana bajta, ki je stala na močvirnatem kraju ob mest